

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Att göra det omöjliga möjligt.
Svenska som andraspråks- och modersmålsundervisningen i en
mindre kommun.

Kristina Risenfors

Specialarbete, 15 hp
Svenska som andraspråk
Vt 2009, SSA 133
Handledare: Roger Källström

Sammandrag

Den föreliggande undersökningen har som syfte att undersöka hur man har anordnat undervisningen för svenska som andraspråkselever i de kommunala grundskolorna i en mindre kommun med ett mångkulturellt, men glest och språkligt heterogent elevunderlag. Undersökningen grundar sig i mitt genuina intresse för hur vi i den svenska grundskolan tillgodoser andraspråkselevernas möjligheter till språklig och kognitiv utveckling. I aktuell forskning inom områdena modersmål och tvåspråkighet finner vi goda empiriska underlag för hur vi skall utforma och organisera de flerspråkiga elevernas undervisning på bästa sätt. I den nu föreliggande undersökningen finns speciella förutsättningar, som sätter både aktuell forskning, styrdokument och skolans ramfaktorer på prov. Den undersökta kommunen har genom sin stora yta en svårhanterad logistiksituation för elever, lärare och skolledare. I den undersökta kommunen finns det också en mycket heterogen invandrargrupp om cirka 1000 invandrare fördelade på cirka 22 olika språk. I kommunens grundskolor finns för närvarande bara fyra utbildade svenska som andraspråkslärare och kommunen kan endast tillgodose modersmålsundervisning i sex språk. I undersökningen har skolledare och lärare som arbetar med svenska som andraspråk och modersmålsundervisning intervjuats.

Undersökningens resultat visar att det under innevarande läsår har genomförts en omfattande omorganisation av svenska som andraspråksundervisning och skolledning för att möta de förändrade invandringsmönstren i kommunen. Ett av de största problemen för kommunen i dagsläget är att det inte finns tillräckligt elevunderlag i varje språk för att tillsätta modersmålslärare i alla språk och även om det fanns ett elevunderlag, så är det enligt undersökningen mycket svårt anskaffa utbildade modersmålslärare som är villiga att pendla till kommunen. För svenska som andraspråksundervisningen är det stora problemet att så få av kommunens lärare har svenska som andraspråksutbildning. I undersökningen framkommer det att genom att skolan och lärarna individualiserar för de fåtaliga och heterogena andraspråkseleverna och i och med detta kan lärare och skolledare göra det till synes omöjliga möjligt i ämnena svenska som andraspråk och modersmål.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Syfte och forskningsfrågor	2
2.1. Syfte	2
2.2. Forskningsfrågor.....	2
3. Tidigare forskning	3
3.1. Tvåspråkighet.....	3
3.2. Andraspråk.....	4
3.3. Modersmål	5
3.4. Förberedelseklass.....	6
4. Styrdokument.....	7
4.1. Styrdokument för svenska som andraspråk	7
4.2. Styrdokument för modersmål	8
5. Teoriram	9
5.1. Ramfaktorteori	9
6. Metod och material	9
6.1. Urval och avgränsning	10
6.2. Kommunens demografiska och geografiska villkor.....	10
6.3. Intervju och genomförande.....	11
6.4. Analys och bearbetning	12
6.5. Etiska principer	13
7. Resultat och analys	14
7.1. Hur svenska som andraspråksundervisningen är anordnad.....	14
7.1.1. <i>Det pedagogiska ramsystemet</i>	14
7.1.2. <i>De administrativa ramarna</i>	14
7.1.3. <i>Resursrelaterade rammar</i>	15
7.1.4. <i>Organisationsrelaterade rammar</i>	16
7.1.5. <i>Rammar till kulturell bakgrund</i>	17
7.2. Hur modersmålsundervisningen är anordnad	17
7.2.1. <i>Det pedagogiska ramsystemet</i>	17
7.2.2. <i>De administrativa ramarna</i>	18
7.2.3. <i>Resursrelaterade rammar</i>	18
7.2.4. <i>Organisationsrelaterade rammar</i>	18
7.2.5. <i>Rammar till kulturell bakgrund</i>	19
7.3. Hur förberedelseklassen är anordnad.....	19
7.3.1. <i>Det pedagogiska ramsystemet</i>	19
7.3.2. <i>De administrativa ramarna</i>	19
7.3.3. <i>Resursrelaterade rammar</i>	20
7.3.4. <i>Organisationsrelaterade rammar</i>	20

7.3.5. <i>Ramar till kulturell bakgrund</i>	21
7.4. Tankar och framtidsvisioner	21
8. Diskussion, slutsatser och vidare forskning.....	21
8.1. Nyanlända och förberedelseklassen.....	22
8.2. Modersmålsundervisningen.....	23
8.3. Svenska som andraspråksundervisningen	24
8.4. Framtidsvisioner	26
8.5. Slutsatser	27
8.6. Metoddiskussion	28
8.7. Vidare forskning	29
Litteraturförteckning.....	30

Bilagor

Bilaga 1 Intervjufrågor till lärare

Bilaga 2 Intervjufrågor till skolledare

Bilaga 3 Intervjufrågor till kommunens informationsansvarige

1. Inledning

Under min svenska som andraspråksutbildning har jag vid många tillfällen slagits av hur mycket forskning som gjorts kring modersmål och svenska som andraspråk i mångkulturella storstadsområden. I dessa områden består invånarna nästan uteslutande av invandrare. De flesta som talar svenska som modersmål är lärarna och personalen i områdenas skolor. I forskningen återges hur hela klasser i en grundskola kan bestå av en grupp första eller andra generationens invandrarelever. Detta scenario underlättar naturligtvis för skolledare och pedagoger när de ska planera och organisera skolornas undervisning av invandrarelever. Ett av dessa områden är Rinkeby, som skildras i ett projekt av Alleklev och Lindvall. Där har de arbetat enbart med invandrarelever kring ett läsinlärningsprojekt genom skönlitteratur (Alleklev & Lindvall 2000). I Rinkeby består till exempel invånarna till största delen av personer med annat modersmål än svenska och endast 1% av invånarna har svenska som modersmål. I pressen har vi också kunnat läsa om höjda röster från politiker med förslag på att till exempel förbjuda ämnesundervisning på modersmål i den svenska grundskolan. Det argumenteras till exempel från den Folkpartistiska skolpolitiska arbetsgruppen, att ämnesundervisning på modersmål skulle vara ett steg mot att invandrarelevernas utveckling i det svenska språket försämras (Olsson, 090204). Vilka förutsättningar skapar detta för våra andraspråkslever i grundskolan? I aktuell svensk såväl som utländsk forskning menar man att modersmålet för ett barns språkutveckling är gynnsamt, berikande och hjälper andraspråksleverna att utvecklas såväl språkligt som kognitivt (Cummins, 1996, Hyltenstam & Tuomela, 2003, Skolverket, 2008a). I de aktuella styrdokumenterna finner jag också goda föresatser för att låta verksamheten styras av forskarnas kunskaper kring modersmål och andraspråksinläring (Skolverket 2008 b, c, Skolverket 2009, Grundskoleförordningen). Detta för tankarna till den situation som vi har i den kommun där jag själv arbetar med svenska som andraspråksundervisning på Sfi. Jag har ofta under min svenska som andraspråksutbildning försökt att sätta vår grundskolas förutsättningar i relation till det som beskrivs i aktuella debatter och aktuell litteratur som jag kommit i kontakt med. Därför har det varit mycket intressant för mig att få genomföra den nu föreliggande undersökningen av hur man har anordnat undervisningen för andraspråksleverna i en mindre kommun med ett fåtaligt och språkligt heterogent elevunderlag.

2. Syfte och forskningsfrågor

2.1. Syfte

Syftet med undersökningen är att undersöka hur man har anordnat undervisningen för svenska som andraspråkselever i de kommunala grundskolorna i en mindre kommun med ett mångkulturellt, men gles och språkligt heterogent elevunderlag.

2.2. Forskningsfrågor

Hur är svenska som andraspråksundervisningen anordnad i de olika grundskolorna?

Hur är modersmålsundervisningen anordnad i de olika grundskolorna?

Hur är föreberedelseklassen anordnad i de olika grundskolorna?

Hur väl når kommunen upp till mål och bestämmelser för undervisningen av elever med svenska som andraspråk?

Vilka möjligheter, hinder och framtidsvisioner ser man för undervisningen av elever med svenska som andraspråk?

3. Tidigare forskning

I följande avsnitt presenteras tidigare forskning inom tvåspråkighet, andraspråksinlärning och modersmålsundervisning samt styrdokumentens innehåll för respektive område. För att tydliggöra den tidigare forskningen inom såväl tvåspråkighet, andraspråk och svenska som andraspråk som modersmålsundervisning och förberedelseklass har avsnittet delats upp i underrubriker efter område.

3.1. Tvåspråkighet

Tvåspråkighet och ifall den enskilde individen är styrkt i sin språkutveckling av att vara två eller flerspråkig har debatterats av flera forskare. Genom att relatera till den alltmer globaliserade världsbilden menar såväl Arnberg (2004, s 25ff) som Baker (1996, s 215ff) att människan har ett ökat behov av att vara flerspråkig och att flerspråkighet stärker individen. Över hela världen blir vi en allt mer mångkulturell och mångspråkig befolkning vilket gör att vi har behov av att kunna fler språk än vad som tidigare har varit vanligt. I många hundra år har människor världen över kunnat tala två eller flera språk (Baker, 1996, s 216). I västvärlden har det till exempel ökat språkbrukarnas status att kunna tala flera av västvärldens majoritetsspråk och då avses engelska, tyska och till exempel franska. Med de nuvarande folkomflyttningarna världen över möter vi i skolan många barn som redan i tidig ålder talar två eller flera språk som inte är majoritetsspråk. Därför blir det ännu viktigare att i hemmet och skolan att bibehålla och vidare utveckla en språklig kontinuitet och en språklig bas. En bas som kan ge andraspråkstalarna trygghet och självtillit i deras egna modersmål så att de senare med kontinuerlig hjälp av modersmålet kan fortsätta med sin språkliga och kunskapsmässiga utbyggnad (Arnberg, 2004, s 17, Ladberg, 2000, s.180ff).

Thomas och Collier har genomfört en longitudinell undersökning av tvåspråkiga elever i USA. I sin studie har de funnit att det i USA finns två typer av program, berikande och stödjande, för undervisning av flerspråkiga elever. De menar att skolan endast genom att undervisa flerspråkiga elever med något av de två berikande programmen ”50-50Two-way bilingual immersion” och ”50-50 One-way development bilingual education” (Tomas & Collier, 2002 s, 327f), kan skapa optimala förutsättningar för kunskapsinhämtning för flerspråkiga elever. Programmet ”50-50 Two-way” innebär att alla elever i en klass

undervisas på två språk. Eleverna i klassen består till hälften av barn med ett modersmål och den andra hälften av elever med ett annat modersmål. I Thomas och Colliers undersökning var elevernas modersmål spanska och engelska. Undervisningen medför att alla elever både får undervisning på sitt modersmål och ett främmande/andraspråk och på så sätt visar också skolan att man jämställer språkens värde. Programmet ökar också elevernas sociala integrering (Thomas & Collier, 2002, s 327). I det andra programmet "50-50 One-way" har hela klassen ett modersmål och de får undervisning halva dagen på modersmålet och halva dagen på andraspråket. Den stora skillnaden mellan de berikande programmen är att "50-50 One-way" inte är socialt integrerande vilket programmet "50-50 Two-way" är (Thomas & Collier, s, 326ff).

3.2. Andraspråk

Hyltenstam hävdar i en kunskapsöversikt från MSU (Myndigheten för skolutveckling 2003, s 51), att det oftast finns en föreställning om att det lilla barnet lär sig andraspråket oerhört snabbt, men att det för lite äldre barn och vuxna ofta tar längre tid att lära sig ett andraspråk. Det som det lilla barnet relativt snabbt lär sig av andraspråket är det talade vardagspråket och han eller hon får också relativt snabbt ett brytningsfritt uttal, konkret talspråklig grammatik och ett gott vardagsordförråd. Det tar i regel omkring 2-3 år för yngre barn att utveckla en baskommunikationsfärdighet, men det är naturligtvis individuellt (MSU, 2003, s 51).

Cummins lägger mycket stor vikt vid vad han beskriver som andraspråkselevens skolspråkliga nivå och menar att vi ofta bortser från den och istället bedömer andraspråkselevens språkliga kunskaper utifrån de språkliga konversationskunskaperna. Det får förödande följder när andraspråkseleverna sedan ska ta till sig faktatexter i skolan. Cummins beskriver det som en konflikt mellan andraspråkselevernas ytspråkliga kunskaper och deras djupspråkliga kunskaper (1996, s. 51ff.).

Thomas och Colliers undersökning visar att inlärningstiden för ett andraspråk har avgörande betydelse för hur de flerspråkiga eleverna lär sig ett andraspråk. De har fått fram att det tar mellan 4 och 8 år för en elev med ett annat modersmål att utveckla ett åldersadekvat språk som fungerar även vid faktainläring i skolmiljö (2002, s 324ff).

Hyltenstam anser att det är mot den tidigare nämnda tidsmässiga bakgrunden vi ska ställa undervisningen av de tvåspråkiga eleverna då de på kort tid hinner skapa sig ett talat vardagspråk, men att de fortfarande har brister i sin språkbas och därmed får svårt att tillägna sig

mer fördjupade kunskaper som är adekvata för kunskapsinhämtning i skolan (MSU, 2003, s 52ff). Hyltenstam beskriver också i rapporten, med stöd av Thomas och Colliers forskning (2002), den avsevärda tiden det tar för en elev att lära sig ett andraspråk och menar att det endast kan anses som ett plus att använda sig av modersmålet som ett stöd i lärandet (MSU, 2003, s 65) Cummins (1996,s 105) bedömer att för att bygga en framgångsrik språk- och skolutveckling har barnet behov av att arbeta med en språkligt additiv snarare än en subtraktiv andraspråksinläring, vilket innebär att skolan inte kan ersätta barnets förstaspråk med andraspråket för att påskynda andraspråsutvecklingen. Det kommer i så fall snarare att ha den motsatta effekten än den avsedda. Cummins menar i stället att genom att behandla barnets första och andraspråkutveckling parallellt stärks både första och andraspråket liksom barnets kognitiva utveckling (1996, s 105ff) Det bekräftas också av Thomas och Collier (2002). Svenska som andraspråk granskas i ny rapport från Skolverket (2008 d, s 14ff) och framställs där som ett stödämne i de flesta kommuner. I rapporten visar det sig att andraspråks elever deltar i "vanlig" svenskundervisning och går på svenska som andraspråksundervisning som extra stödtimmar. Vidare står det att svenska som andraspråk skall anordnas som ett eget ämne i de senare årskurserna, men att det ofta istället ses som en tillfällig insats för att eleven senare skall kunna delta i "vanlig" svenskundervisning (Skolverket 2008 d, s 14ff). Enligt rapporten betraktas fortfarande ämnet svenska som andraspråk som ett stödämne, som inte anordnas eller betraktas som ett jämbördigt ämne med svenskan trots Grundskoleförordningens reglering och ämnets egna kursplan (Grundskoleförordningen, Skolverket 2008 d, s 18).

3.3. Modersmål

Flera forskare berättar om den positiva betydelsen som modersmålet och dess utveckling har för både elevens kognitiva och språkliga utveckling. Ladberg berättar om modersmålets roll för den unga inläraren som en trygghet och en bro mellan det kända och det okända. Hon lägger vikten på att även den unga inläraren använder modersmålet som en referens vid begreppsinnläring och genom att aktivera begreppen från modersmålet faller de nya orden på plats och förståelsen är åstadkommen (Ladberg, 2000, s.180ff). Det här redogör också Hyltenstam för när han diskuterar kring barnets begreppsörråd, där han menar att "till stora delar är det för barnet att sätta nya språkliga etiketter på kända begrepp" (MSU, 2003, s 55).

Den språkliga och begreppsliga utvecklingen fördröjs ofta hos andraspråkseleven om man endast bedriver undervisning på andraspråket, vilket visar på modersmålets positiva betydelse för barnets språkliga utveckling. Hyltenstam menar att det inte på något sätt förbättrar andraspråksinläringen att ta bort modersmålsundervisningen utan snarare tvärt om (MSU, 2003, s 55ff). Hyltenstam och Tuomela (2008, s.40ff) skriver att barnets språkinläring sker parallellt och att både modersmålet och andraspråket förstärker och stödjer andraspråkseleven för en bättre utveckling av båda språken. De poängterar att inläringen av abstrakta begrepp förenklas av användningen av modersmålet och att modersmålet har en enastående betydelse för inlärares förståelse och kunskapsutveckling (Hyltenstam & Tuomela 2008, s 40ff).

Modersmålets betydelse för individen och som stöd för socialisation i den egna kulturen och i familjen är av stor vikt vilket beskrivs i skolverket (2008 d) och där hänvisas också till den longitudinella språkforskningen som Thomas och Collier (2002) har genomfört i USA, tidigare beskriven i avsnitt 3.1. Undervisningen genom de berikande programmen gjorde att de flerspråkiga eleverna utvecklades både språkligt och kognitivt dessutom blev undervisningen mer jämlik och eleverna inkluderades i skolan på ett snabbare sätt (Thomas & Collier, 2002 s. 324ff). En ny rapport från Skolverket skildrar modersmålets betydelse för inläringen som stor, men genom att undervisningen förläggs utanför skoltid marginaliseras ämnets betydelse av kommunerna. Det går tvärs emot rapportens slutsats där de elever som deltagit i modersmålsundervisning bevisligen visar på bättre resultat i kärnämnen än de som inte deltagit i modersmålsundervisningen (Skolverket 2008 d, s 21). Rapportens svar ger information om invandrarelevnas behov av anpassad undervisning, men inte sänkta krav. Detta ställer enligt rapporten krav på att skolan måste bygga upp kompetensen hos lärarna inom språkutveckling och flerspråkighet (Skolverket 2008 d, s 24).

3.4. Förberedelseklass

För nyanlända invandrarelever finns det i dag två olika grundmöjligheter till introduktion i den svenska grundskolan. Den ena är att den nyanlända eleven startar i en förberedelseklass och det andra att den nyanlända eleven börjar direkt i en vanlig grundskoleklass. Förberedelseklassens syfte är att ge nyanlända invandrarelever en

introduktion i den svenska grundskolan samt att börja elevens basinlärning av det svenska språket (Skolverket, 2008 a s. 8).

I en tämligen ny rapport från Skolverket (2006, s. 33ff) skildras hur invandrarelever i många kommuner placeras i förberedelseklasser och att man därmed inte tar hänsyn till individuella förutsättningar för varje elev. Däremot ser man i rapporten fördelar med förberedelseklassen genom att de nyanlända eleverna får ett begripligt inflöde av det svenska språket vilket de annars inte hade fått. I skolverksrapporten problematiseras även att den lugna inlärningen i avskildheten, dock kan verka hämmande och exkluderar eleverna från normal språklig interaktion med svenska modersmålstalare i andraspråkselevernars egen ålder (2006, s. 34). Andraspråkseleverna tenderar också enligt rapporten att stanna lite för lång tid i förberedelseklassen för att bygga upp sina baskunskaper i det svenska språket och därmed förlorar de mycket tid i sin kunskapsinhämtning i övriga ämnen, gentemot sina svenskfödda skolkamrater (Skolverket 2006, s. 55). Den långa tiden i förberedelseklassen beskrivs i rapporten, som beroende på att eleverna förväntas vara mer eller mindre självgående när han eller hon kommer till ordinarie klass (Skolverket, 2006, s. 18).

I Skolverkets råd för omhändertagandet av nyanlända elever (2008, a, s. 8) redogörs för vilka riktlinjer kommunerna bör ha när de introducerar nyanlända invandrarelever i grundskolan. Där understryker man speciellt fasta rutiner för hur mottagandet ska gå till och hur viktigt det är att snarast möjligt skapa goda kontakter med elevens vårdnadshavare för att eleven ska uppnå bästa möjliga kunskapsinhämtning i skolan (Skolverket 2008 a, s.8ff). Där beskrivs också ett vanligt tillvägagångssätt vid inskrivning av nyanlända elever på följande sätt: ”en skolledare tillsammans med klasslärare/mentor, skolsköterska och tolk, ibland modersmålläraren, möter familjen och försöker få en bild av tidigare skolgång” (Skolverket 2008 a, s.8ff). Därmed stärks bilden av hur viktigt det är att kartlägga elevernas tidigare kunskaper och inte bara deras språkkunskaper.

4. Styrdokument

4.1. Styrdokument för svenska som andraspråk

I Lpo 94 skildras det att varje skola ansvarar för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem (Skolverket 2006, s.9). Vidare beskrivs det i Lpo 94

under mål att sträva mot att ”skolan ska sträva mot att varje elev inhämtar tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att kunna träffa väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning” (Skolverket 2006, s.10). Dessa skrifter bildar en stark grund för våra andraspråkselevs språk- och kunskapsinhämtning i den svenska grundskolan och för varje grundskola att se till elevens individuella behov. I Grundskoleförordningens (15 §) skrivning för svenska som andraspråk lämnas stort utrymme för den enskilde rektorns egna tolkningar. Där står att man skall anordna svenska som andraspråksundervingen för en elev, om eleven behöver det eller önskar det. Vi kan också läsa i grundskoleförordningen om tvåspråkig undervisning i § 7

För elever som har ett annat språk än svenska som dagligt umgängesspråk med en eller båda vårdnadshavarna får en kommun anordna delar av undervisningen i årskurserna 1-6 på umgängesspråket (tvåspråkig undervisning)” (Grundskoleförordningen 17 §).

Grundskoleförordningen (17 §) redogör för att det i svenska grundskolan är fullt möjligt att anordna tvåspråkig undervisning. I kursplanen för svenska som andraspråk står det att det yttersta målet för undervisningen är att ”eleverna skall uppnå förstaspråksnivå i svenska” (Skolverket 2008 b, s, 1). Det innebär att andraspråkseleverna skall uppnå en sådan nivå att de kan anses vara språkligt jämställda med sina svenska som modersmålstalande klasskamrater. Vidare beskriver kursplanen för ämnet svenska som andraspråks syfte: den ska vara ett medel för att skapa förutsättningar för andraspråkselevernas fortsatta liv och funktion i Sverige.

4.2. Styrdokument för modersmål

I Lpo94 finns intentionerna att skolan ska vara mötesplats såväl socialt som kulturellt, vilket innebär att vi ska förstå och leva oss in i andras värderingar (Skolverket, 2008c, s, 6). Detta talar för en inkluderande undervisning av andraspråkselever i grundskolan. I Grundskoleförordningen (kap 2, 9-14 §) står det om modersmålsundervisningen att ”elevantalet i en undervisningsgrupp måste vara minst fem och att det måste finnas en lämplig lärare i modersmålet för att kommunen ska vara skyldig att starta modersmålsundervisning” (kap 2, 9-14 §). Det lämnar stort

tolkningsutrymme för den enskilda kommunen att avgöra om man kan finna en lämplig modersmåls lärare eller ej.

5. Teoriram

I detta avsnitt kommer undersökningens teoretiska ramar att presenteras. När det gäller en undersökning av organisationen kring ett undervisningsuppdrag finns det en rad kringfaktorer som har avgörande betydelse för undervisningsuppdraget; dessa faktorer finner en möjlig förklaring genom ramfaktorteorin.

5.1. Ramfaktorteori

Den teori som har varit grundläggande i undersökningens analys är ramfaktorteorin. Ramfaktorteorin är ett tankeverktyg som kan och har använts i utbildningsplanering. Teorin systematiserar de ramar som styr undervisningen från skollagarna till det dagliga arbetet i klassrummen. Med andra ord så omöjliggör eller möjliggör ramarna villkoren för undervisning ur olika aspekter. Ramarna reglerar undervisningens förutsättningar på fyra nivåer, dessa nivåer är klassrummet, skolan, lokalsamhället och staten (Lundgren, 1999, 33ff). Ramfaktorteorin kan också delas in i fem punkter (Imsen, 1999, s. 308ff) men förhållandena mellan dessa fem huvudpunkter är inte statiskt utan flytande. De fem ramsystempunkterna är följande: det pedagogiska ramsystemet, de administrativa ramarna, resursrelaterade ramar, organisationsrelaterade ramar och ramar till kulturell bakgrund. De fem ramfaktorpunkterna kommer att presenteras närmare i avsnittet som behandlar undersökningens analysmetod (5.4).

6. Metod och material

I följande avsnitt kommer den metod och det material som använts i undersökningen att presenteras. Här presenteras också val av metod, intervjumetod, analysmetod och de etiska principer som har legat till grund för undersökningen. I avsnittet presenteras också den undersökta kommunens demografiska och geografiska villkor, vilket också utgör en del av undersökningens material.

6.1. Urval och avgränsning

I undersökningen har följande urval gjorts för att avgränsa arbetets omfattning. I kommunen finns det tio låg- och mellanstadieskolor varav två finns inom centralorten och åtta i kommunens ytterområde. I centralorten finns också kommunens enda högstadieskola. För att fördela, men också att begränsa, intervjuernas omfattning har informanterna valts ut både från centralorten och från ytterområdesskolorna för att på så sätt ge en så bred bild av verksamheten som möjligt (Johansson & Svedner, 2006, s. 104). Informanterna i undersökningen är en kommunal skolchef, fyra rektorer, fem svenska som andraspråkslärare och två modersmålslärare. Därmed har undersökningen en bredd som är rimlig i ett arbete på 15 högskolepoäng. Den kommunala barn- och utbildningschefen och rektorerna kommer att refereras till som skolledare för att skydda deras anonymitet. Fyra av de intervjuade svenska som andraspråkslärarna har svenska som andraspråksutbildning och lärarutbildning och en av dem har enbart lärarutbildning. En av modersmålslärarna har modersmålslärarutbildning, men båda har lärarutbildning från sina hemländer och en av skolledarna har en svenska som andraspråkskurs. Lärarna kommer att refereras till som svenska som andraspråkslärare eller modersmålslärare. Naturligtvis hade det varit intressant att genomföra en jämförande studie med en kommun av lika storlek, men på grund av arbetets omfattning har en avgränsning till att undersöka endast en kommun varit nödvändig att göras.

6.2. Kommunens demografiska och geografiska villkor

All fakta i detta avsnitt är muntligt inhämtad från kommunens informationsavdelning 2009-03-30 och på grund av omsorg om den intervjuades integritet kan jag inte uppge vilket kommun det är eller bifoga en översiktlig karta, vilket hade varit önskvärt för att visualisera kommunens geografiska situation.

I den undersökta kommunen fanns vid årsskiftet 2008-09 10 313 invånare och av dessa bor 3 328 i centralorten. Totalt i kommunen fanns

det vid samma tid 1070 invandrare¹ och av dessa bodde 586 i centralorten. Kommunen är 988,74 kvadratkilometer till ytan och mäter cirka 75 km från norr till söder och cirka 27 km från väster till öster (Kommunens informationsavdelning, 090330). Centralorten är belägen vid den övre tredjedelens nedre gräns vilket gör att kommunens södra gräns befinner sig långt från centralorten. I centralorten finns en stor skola och den är kommunens enda högstadieskola, en mellanstadieskola och en lågstadieskola inryms också i den stora centrala skolan. Vidare finns det på centralorten en lågstadieskola. I ytterområdet finns åtta låg- och mellanstadieskolor varav två är belägna i den norra delen och sex i den södra delen. Undervisningen i ytterområdesskolorna bedrivs många gånger i en samorganisation av flera klasser till exempel genom att två årskurser går i samma klass på grund av att elevantalet i varje årskurs är mycket lågt, en så kallad B-skolororganisation.

Kommunens geografiska förutsättningar gör att det är nödvändigt med skolbuss till flera av låg- och mellanstadieskolorna och naturligtvis till högstadieskolan i centralorten. I kommunens grundskolor går det totalt 840 elever på låg- och mellanstadiet och 437 elever på högstadiet. Av dessa elever är det cirka 30 elever på högstadiet som har invandrabakgrund och 76 på låg- och mellanstadiet. Av eleverna med invandrabakgrund återfinns 19 i ytterområdesskolorna och de är ganska jämt fördelade på skolorna utanför centralorten.

Kommunens arbetsmarknad har till största delen varit inriktad på jord- och skogsbruk och bland annat läder- och textilindustri. I nuläget finns det fortfarande jord- och skogsbruk, läderindustri och tillverkningsindustri inom förbrukningsbranschen. Bebyggelsen i kommunen består av lantbruksbebyggelse, villaområden och mindre bostadsområden med två och trevåningshyreshus.

6.3. Intervju och genomförande

Undersökningen baseras till största delen på kvalitativa djupintervjuer med skolledare så som rektorer i de olika skolorna och barn- och utbildningsnämndens chef, samt fem undervisande svenska som andraspråkslärare, en låg- och mellanstadielärare och två modersmålslärare i en mindre kommuns grundskolor. Intervjuerna har grundats på några öppna intervjufrågor (se bilaga 1 & 2) där informanterna och intervjuaren mer för ett samtal kring de ställda

---

¹ Med invandrare avses i detta fall alla både arbets- och kärleksinvandrare och flyktingar.

frågorna. Intervjuerna kommer att ske på en i förväg för informanterna känd plats och intervjuerna har spelats in på diktafon. En informationsansvarig på kommunens informationsavdelning har också intervjuats om de förhållanden som presenteras i 5.2. (För intervjufrågor se bilaga 3) Kvalitativa djupintervjuer har en tendens att bli mer samtalsbetonade och ett forum där båda parter blir medskapare av samtalet (Patel & Davidsson, 2003, s78). Så är fallet i denna undersökning och därför är det viktigt att forskaren reflekterar kring sin egen förståelse och sitt genuina intresse för forskningsfrågorna och hur det återspeglas i intervjuerna och i analysen. I undersökningen säkras både informantens och intervjuarens delaktighet på ett tydligt sätt genom att intervjuerna spelas in med diktafon. Det gör det också möjligt att i efterhand granska både informantens och intervjuarens agerande under intervjuerna vid flera tillfällen. Inspelningarna var till stor hjälp då jag hade möjlighet att återgranska både informanternas diskussion och mitt eget agerande under intervjuerna flera gånger.

6.4. Analys och bearbetning

Analysen av intervjuerna genomfördes omgående efter att intervjuerna hade transkriberats. Intervjuerna blev tidsmässigt ganska långa på grund av den mer samtalsliknande intervjuformen och därför transkriberades endast för undersökningen relevanta delar (Patel & Davidsson, 2003, s 83). Inspelningen av de kvalitativa djupintervjuerna finns dock kvar i sin helhet för flera återgranskningar under analysarbetet. I undersökningen har samtliga ramfaktorteorins fem huvudpunkter undersökts, dock olika djupt på grund av arbetets avgränsning. En heltäckande undersökning med hjälp av ramfaktorteorin blir mycket omfattande och kräver såväl kvalitativa intervjuer som observationer över en längre period av tid vilket inte varit möjligt i en undersökning på denna nivå. Analysen grundas i ramfaktorteorin och resultatet delas in i följande fem huvudpunkter utifrån Imsens uppdelning dock något bearbetade av mig (Imsen, 1999, s 308 ff.):

1 Det pedagogiska ramsystemet.

Här finner vi lagar, förordningar och läroplaner, det vill säga allt som styr och bestämmer skolans uppgift ända ner till den dagliga undervisningens innehåll och utformning.

2 De administrativa ramarna

Här finner vi de mer lokala bestämmelserna som lägger grunden för hur undervisningen ska utformas. Hit hör också den kommunala utbildningsnämnden, ämnesgrupper och skolans olika arbetslag. I dessa olika grupper regleras de lokala förutsättningarna för till exempel, arbetstider, lönevillkor, klasstorlek och så vidare.

3 Resursrelaterade ramar

Här finner vi de ekonomiska och materiella ramarna för undervisning, t.ex. antalet undervisningstimmar i olika ämnen vilket också reglerar antalet lärare per elev vilket är viktigt att beakta i denna undersökning. I denna ram återfinns vi också skolbyggnader, utrustning och läromedel.

4 Organisationsrelaterade ramar.

Här återfinns vi de för varje skola så viktiga sociala och kulturella förhållanden, som både synligt och osynligt styr skolan och dess undervisning. Denna ram påverkar både lärare och elever och deras relationer med varandra.

5 Ramar till kulturell bakgrund.

Här återfinns vi ramar för hur skolan fogar samman elevernas kulturella bakgrund, med deras förutsättningar, deras motivation och samarbetet mellan skolan och föräldrarna. Här finner vi det lokala samhällets kulturella bakgrund och relation till skolan.

Ramfaktorteorin är ingen statisk indelning av de olika faktorerna för skolans styrning och därför kan man placera flera av de organisatoriska faktorerna i flera av ramarna.

6.5. Etiska principer

Alla informanter är vuxna och har därför endast tillfrågats muntligt om de vill medverka i undersökningen. Samtidigt blev de också informerade om varför undersökningen skulle genomföras. De blev också informerade om att de medverkade helt konfidentiellt och att deras svar endast skulle användas i denna undersökning. De har också informerats om möjligheten att avbryta deltagandet i undersökningen. Tillvägagångssättet säkerställer Vetenskapsrådets fyra huvudkrav på de forskningsetiska principerna (Vetenskapsrådet 2002).

7. Resultat och analys

I detta avsnitt kommer undersökningens resultat att redovisas med utgångspunkt i ramfaktorteorins fem huvudpunkter (se 5.4) och på de båda undersökningsgrupperna, skolledare och lärare. Därefter följer en analys av resultatet med samma uppdelning.

7.1. Hur svenska som andraspråksundervisningen är anordnad

7.1.1. Det pedagogiska ramsystemet

Skolledarna i kommunen har beslutat sig för att inte ha någon egen lokal kursplan i svenska som andraspråk. De anser att Skolverkets kursplan i ämnet är tillräcklig och lärarna håller som bäst på att utarbeta egna arbetsplaner med hjälp av Skolverkets kursplan. Dessa arbetsplaner ska ligga till grund för undervisningsplaneringen på skolans olika nivåer. I övrigt poängterar alla lärare att de arbetar individualiserat med eleverna. I detta arbete ingår de individuella utvecklingsplanerna (IUP) som tillämpas på skolans alla nivåer.

7.1.2. De administrativa ramarna

I undersökningen framkommer följande tankar från skolledarna och lärarna om hur svenska som andraspråksundervisningen är anordnad enligt de administrativa ramarna på kommunens skolor. Skolledningen för både låg- och mellanstadiet och högstadiet har inför läsåret 08/09 omorganiserat svenska som andraspråksundervisningen i hela kommunen. I den nya organisationen får kommunens andraspråkselever minst 50 % av sin svenska som andraspråksundervisning enligt kursplanen för svenska som andraspråk. Det innebär att halva tiden av den svenskundervisning som ingår i andraspråkselevernas kursplan för respektive årskurs läser de svenska som andraspråk och den andra hälften av tiden läser de "vanlig" svenska. Tidigare har svenska som andraspråksundervisningen anordnats genom att eleverna har fått enstaka timmar per vecka med en svenska som andraspråkslärare som reste ut från centralorten i den tidigare organisationen. En av skolledarna säger att det helt enkelt inte finns utbildade svenska som andraspråkslärare att tillgå och därför har man löst problemet på detta

sätt. I hela kommunen finns det fyra stycken utbildade lärare med svenska som andraspråksutbildning.

I kommunen finns det en i skolledningen som är ansvarig för svenska som andraspråksundervisningen, hon ansvarar också för elevhälsoteamet, förberedelseklassen och särskolan i hela kommunen. På så sätt har hon en helhetssyn över andraspråks elevernas nuvarande och framtida resursbehov. Hon säger ”Jag fick ansvaret för att mina specialpedagoger var de som ofta lyfte frågorna kring dessa elever.” Specialpedagogerna arbetar över hela kommunen men utgår från centralortens skola. Det är den nämnda skolledaren som har avgörandet om eleven ska ha svenska som andraspråk eller ej.

I den tidigare organisationen var svenska som andraspråksundervisningen ombesörjd av en utbildad svenska som andraspråkslärare, men i den nuvarande organisationen undervisar en behörig låg- och mellanstadielärare, utan någon svenska som andraspråksutbildning. I den nuvarande organisationen kan man inte heller tillgodose kravet på utbildade svenska som andraspråkslärare i kommunens alla skolor. I kommunen finns det enligt en skolledare cirka 80 elever som har svenska som andraspråk och av dessa finns 19 elever fördelade på de åtta skolor som ligger utanför centralorten. På ytterområdesskolorna finns det i snitt 2,73 elever som har svenska som andraspråk.

7.1.3. Resursrelaterade ramar

I kommunens nya organisation av svenska som andraspråk har man delat upp undervisningen på följande sätt: andraspråks eleverna följer under 50 % av undervisningstiden i svenska kursplanen för ämnet svenska som andraspråk och den resterande undervisningstiden (50 %) följer de kursplanen för ämnet svenska. För det mesta är det de ordinarie klasslärarna som håller i svenska som andraspråksundervisningen på de skolor som ligger utanför centralorten förutom på en skola där det fortfarande reser ut en lärare från centralorten. På skolorna i ytterområdena finns det i nuläget ingen av lärarna som har svenska som andraspråk, men lärarna och skolledarna tycker att undervisningen fungerar bättre nu än med den tidigare organisationen där eleverna togs ur sina ordinarie klasser för att få svenska som andraspråksundervisning av den tillresande svenska som andraspråksläraren. ”Jag tror det är viktigt att eleverna får vara kvar i sina hemklasser och lära sig av kamraterna i ett sammanhang” menar en lärare på en av ytterområdets

skolor och fortsätter: ”Det är viktigt att eleverna får kompisar som de kan lära vardagsspråket av”

Skolorna i centralorten har ett annat upplägg. Där går eleverna också enligt hälften/hälftenprincipen i svenska som andraspråk och svenska. Det innebär att eleverna går halva tiden i vanlig svenskundervisning med sin klasslärare/klassföreståndare och halva tiden hos en av de två utbildade svenska som andraspråkslärarna eller hos en låg- och mellanstadielärare som enbart jobbar med svenska som andraspråk. De tre arbetar tillsammans med alla centralortens andraspråkselever. Det finns en utbildad svenska som andraspråkslärare på låg- och mellanstadiet och en på högstadiet. På låg- och mellanstadiet finns det även en låg- och mellanstadielärare som arbetar med svenska som andraspråk under hela sin tjänst. Det är även den sistnämnda som åker ut till den skola i ytterområdet som fortfarande har en kringresande svenska som andraspråkslärare från centralorten.

Lärarnas tankar om läromedel och övrigt skolmaterial för andraspråksundervisning är att de är ganska nöjda och att de känner stor tillfredsställelse med att själva kunna välja vilket material de vill arbeta med utefter elevernas olika nivåer. En lärare säger att ”det har börjat hända mycket på läromedelsfronten när det gäller SVA, nu finns det flera olika material som är på olika nivåer att välja mellan”. På skolorna finns också en del datorer och olika program för språkinläring som till exempel Lexia. Det flera av lärarna talar om att de skulle vilja ha fler datorer för mer individualiserad språkträning.

7.1.4. Organisationsrelaterade ramar

I kommunen har det under lång tid varit en ganska blygsam invandring och den invandring som har varit har enligt en skolledare tidigare varit arbetsrelaterad. I nuläget finns en helt annan invandring i och med att kommunen har avtalat att ta emot 48 flyktingar per år. Det innebär att kommunen nu står inför ett nytt scenario vad avser invandring och behovet av svenska som andraspråk i kommunens grundskolor. Nu har kommunen cirka 22 olika nationaliteter jämnt fördelade på cirka 1000 invandrare, vilket gör att kommunen enligt en skolledare inte har någon dominerande invandrargrupp eller något dominerande invandrarspråk. En skolledare säger att det är ”på gott och ont” och att ”det ställer till det i undervisningshänseende men är bra ur integrationshänseende”.

Alla elever som kommer till skolan har olika skolbakgrund vilket gör att det ställs stora krav på lärarna, men en av lärarna menar att ”det ändå inte är så många elever, utan att vi hinner individualisera undervisningen

ändå”. Vidare beskriver samma lärare hur hon lägger mycket tid på att samverka med elevernas klasslärare för att få en helhetsbild av elevens nuvarande språkliga nivå. Men hon beskriver det som att ”jag håller inte koll på var de är i klasslärarens undervisning, utan jag följer min egen individuella väg för varje elev”.

7.1.5. Ramar till kulturell bakgrund

I kommunen finns det en tradition av arbetsinvandring från andra länder, men den nuvarande situationen med ett visst antal avtalade flyktingar per år ställer undervisningen inför nya utmaningar. En av svenska som andraspråklärarna säger att ”vi har haft flyktingar också tidigare men de kom som främmande fåglar hit till bygden” och hon fortsätter ”men de har aldrig kommit i stora skaror från samma land”. En av rektorerna beskriver att en första koppling görs med elevens hemförhållanden då eleverna skrivs in i kommunens skolor. Då anlitas tolk och man återkopplar ofta med ett besök i elevens hem, för att skapa goda relationer med elevernas familjer. Därefter har respektive klassföreståndare individuella utvecklingssamtal och en av svenska som andraspråklärarna beskriver det som att ”jag är med på dessa om klassföreståndaren vill det”.

7.2. Hur modersmålsundervisningen är anordnad

7.2.1. Det pedagogiska ramssystemet

En ansvarig skollärdaren för modersmålsundervisningen i kommunen menar att det är svårt att tillgodose alla modersmålelevers önskemål om modersmålsundervisning. Han hänvisar till Grundskoleförordningen där det står att en kommun har skyldighet att tillgodose modersmålsundervisning om det finns minst fem elever och ifall det finns lämplig lärare att tillgå. Vidare fortsätter han att det finns kanske fem elever som har samma språk, men de är utspridda i flera av kommunens skolor och att det då blir svårt med transporter in till t ex. centralorten eller till den skola där det finns flest elever med samma språk. Han förklarar också att det är svårt att hitta modersmålslärare till undervisningen. De intervjuade modersmålslärarna berättar om hur de arbetar med kursplaner för modersmålsundervisning och att det tycker att det fungerar bra. En av modersmålslärarna har

modersmåsläroarutbildning, men båda är utbildade lärare i sina hemländer.

7.2.2. De administrativa ramarna

Den skollodaren som är ansvarig för modersmålsundervisningen poängterar att det nu är första läsåret som man faktiskt har anordnat modersmålsundervisning i sex olika språk, bosniska, serbiska, kroatiska, ryska, dari och romani. Han ser det som en god början på en bättre utveckling för modersmålsundervisningen och säger att det är viktigt för kommunen att samarbeta med grannkommunerna om modersmåslärare för att tillgodose dessa med fler timmar och därmed skapa bättre och attraktivare tjänster. De två intervjuade modersmåslärarna ger uttryck för hur de också arbetar i angränsande kommuners skolor för att få fler timmar.

7.2.3. Resursrelaterade ramor

I kommunen förläggs all modersmålsundervisning på högstadiet efter ordinarie skoltid. På låg- och mellanstadiet finns timmar förlagda under förmiddagstid då detta enligt den ansvarige skollodaren passar bättre för de yngre eleverna. Modersmålsundervisningen är förlagd till en dag per vecka. Skollodaren med ansvar för modersmålsundervisning beskriver kommunens geografiska form som ett av bekymren, men också att modersmålseleverna är få och med många olika språk så att det nästan är omöjligt att tillgodose alla. De båda modersmåslärarna anser att de har god tillgång till läromedel på sina respektive modersmål och att de håller sig uppdaterade om vad som händer på läromedelsfronten i sina hemländer. Det finns dock hos den ena läraren önskemål om att jobba med språkundervisning på dator och hon har talat med den ansvarige skollodaren om det.

7.2.4. Organisationsrelaterade ramor

Båda de intervjuade modersmåslärarna skildrar hur viktigt kontakten mellan dem själva och det övriga kollegiet är. Ingen av de undervisande lärarna i svenska som andraspråk har någon uttalad kontakt med modersmåslärarna. En av andraspråkslärarna beskriver det på följande sätt: ”Tiden räcker inte till, den tid som finns går åt till att hålla kontakten med klasslärare och elever”. En modersmåslärare beskriver hur han i början av terminen var med på en av kollegiets

personalkonferenser och informerade om modersmåslärares undervisning och studiehandledning. Han berättar vidare att han har flera elever som kommer på studiehandledning varje vecka. Det har inte den andra modersmåsläraren, men hon uppger också att hennes elevgrupp har decimerats med halva styrkan och att hon nu endast har tre elever.

7.2.5. Ramar till kulturell bakgrund

Båda de intervjuade modersmåslärarna redogör för vikten av att ha en god kontakt såväl med elevernas föräldrar som med det övriga kollegiet. Båda jobbar aktivt med att själva kontakta elevernas föräldrar för att stämna av med dem om elevernas nuvarande undervisningssituation. Den ena modersmåsläraren berättar hur viktigt det är att föräldrarna tar seriöst på modersmålsundervisningen för att även eleverna ska vara motiverade att lära sig sina modersmål. Hon säger att ”utan föräldrarnas seriösa satsning på modersmålet kommer inte eleverna hit”. Den andre talar också om motivationen från föräldrar och samhället och menar att vi alla måste se det viktiga med våra respektive modersmål för individens utveckling och då speciellt för tonåringarna. Båda lärarna känner sig väl uppbackade i sitt arbete av den ansvarige skolledaren.

7.3. Hur föreberedelseklassen är anordnad

7.3.1. Det pedagogiska ramssystemet

Kommunen grundar sin undervisning av nyanlända invandrarelever på Skolverkets skrift Allmänna råd för nyanlända elever (2008 a) och utefter Skolverkets kursplan i svenska som andraspråk (Skolverket 2008 b). Kommunen har ingen lokal kursplan i förskoleklassen utan arbetar med att utforma en arbetsplan för samtliga nivåer inom grundskolan och då även förskoleklassen.

7.3.2. De administrativa ramarna

I kommunen har man sedan tre år bestämt att invandrarelever beroende på deras kunskaper i svenska språket ska gå i förberedelseklassen. Där görs en kartläggning av alla invandrarelever under 6 - 8 veckor då elevens språkliga men också kunskapsmässiga bakgrund kartläggs. Därefter avgör man i ett elevvårdsmöte hur elevens fortsatta skolgång

ska planeras. De flesta av de nyanlända eleverna placeras i förberedelseklassen och går vanligtvis där under ett läsår, men några nyanlända elever kan gå direkt ut i den ordinarie klassundervisningen. I kommunen finns en förberedelseklass och den är placerad i anslutning till den största centrala grundskolan. I förberedelseklassen går elever från hela kommunen. De är indelade i två huvudgrupper, en yngre och en äldre grupp. I respektive grupp arbetar man individuellt med eleverna efter individuella planeringar. I förberedelseklassen finns enligt läraren inget krav på individuell uppföljningsplan.

7.3.3. Resursrelaterade ramar

I förberedelseklassen arbetar enligt de ansvariga lärarna två heltidsanställda svenska som andraspråkslärare plus elevassistenter. Eleverna har under sin kartläggningstid i förberedelseklassen endast undervisning där. Därefter påbörjas utslussningen av eleverna, först i de mer praktiska ämnena för att sedan även gälla de teoretiska ämnena. Det är svårt att beräkna hur många elever som går i förberedelseklassen då siffran förändras hela tiden, men för närvarande är de 15 stycken. Hela tiden i förberedelseklassen har eleverna en hemklass i grundskolan där de är inskrivna; därmed får de enligt den ansvarige skolledaren en naturlig kontakt med jämnåriga klasskamrater. Förberedelseklassens lokaler är belägna i nära anslutning men ändå åtskilt från den övriga skolan vilket gör att eleverna får promenera en kort sträcka till matsalen och till skolgården. Lokalerna är rikt utrustade med material för ett varierat arbetssätt.

7.3.4. Organisationsrelaterade ramar

Den ansvariga läraren i förberedelseklassen pratar om att förberedelseklass som undervisningsform är relativt ny i kommunen och att det är det tredje året som verksamheten är igång. Tidigare placerades alla nyanlända elever direkt i en vanlig grundskoleklass vilket gjorde det svårt för eleven och den undervisande läraren. Nu menar den undervisande läraren att det blir en mycket bättre start för de nykomna eleverna och även för klassläraren när eleverna sedan kommer ut i vanlig klass. En svårighet som dock har visa sig är, som en av skolledarna säger, att eleverna tenderar att bli kvar för länge i förberedelseklassen och har svårt att sedan komma in i sin vanliga klass.

7.3.5. Ramar till kulturell bakgrund

I förberedelseklassen berättar lärarna att de har kontinuerlig kontakt med såväl föräldrar som klasslärare, men de har ingen kontakt med modersmåslärarna. De anser att det viktigaste under denna period är att inrikta sig på kartläggning och svenskundervisning. Den ansvariga läraren gör hembesök med tolk hos eleverna för att skapa goda relationer med föräldrarna och för att upplysa hur den svenska skolan fungerar.

7.4. Tankar och framtidsvisioner

De flesta av både skollära och lärarna säger att den nuvarande organisationen för svenska som andraspråk, modersmålsundervisning och förberedelseklassen har funnits under en så kort period. Skollära och lärarna tycker att organisationen måste få sätta sig och att de ska utvärdera efter hand. Flera av kommunens skollära säger att det är förtidigt att säga så mycket om hur det fungerar och att den viktigaste visionen inför framtiden är att vi får fler utbildade svenska som andraspråklärare och modersmåslärare. Svenska som andraspråklärarna ser en framtida vision efter den pågående ombyggnaden av skolbyggnaden i centralorten att de ska få en mer central placering av sina lokaler i den ordinarie grundskoleundervisningen och på så sätt blir svenska som andraspråk ett mer naturligt inslag i skolmiljön för alla elever. Vidare finns framtida önskemål om en språkverkstad där elever kan komma och gå med sina specifika språkliga funderingar och så finns det från lärarnas sida önskemål om fler datorer. En av skollära ser en framtida vision om att kunna tillgodose behovet av fler modersmåslärare och en annan av skollära har en önskan om integrering av alla elever i de ordinarie grundskoleklasserna med fler lärare i varje klass.

8. Diskussion, slutsatser och vidare forskning

I detta avsnitt kommer undersökningens resultat och analys att diskuteras utifrån undersökningens syfte, forskning, styrdokument och teoretiska ram. Syftet med undersökningen är att undersöka hur man har anordnat undervisningen för svenska som andraspråkselever i de kommunala grundskolorna i en mindre kommun med ett glest och språkligt heterogent elevunderlag.

8.1. Nyanlända och förberedelseklassen

I undersökningen har det framkommit att flera faktorer påverkar organisationen av såväl svenska som andraspråksundervisningen, som modersmålsundervisningen och förberedelseklassen. I kommunen har en ganska stor omorganisation kring svenska som andraspråkselevernans undervisning nyligen genomförts. Tidigare hade kommunen inte så stor flyktinginvandring utan de flesta invandrarna var arbets- eller kärleksinvandrare. Dessa invandrares barn hade relativt lätt att inkluderas i kommunens grundskolor då de ofta hade skolerfarenhet från sina hemländer och var så få att de blandades naturligt med svensk- och förstaspråksinlärare.

De nuvarande nyanlända flyktingeleverna ställer nya krav på kommunen då de oftast helt saknar eller har ringa skolerfarenheter från sina hemländer på grund av krig m.m. I en rekommendation (Skolverket 2008 a, s. 8) skildras utförligt hur Skolverket anser att kommunerna ska introducera nyanlända elever. I undersökningen visar det sig att den undersökta kommunen har valt att följa Skolverkets råd på så sätt att alla elever genomgår en kartläggning i förberedelseklassen och genom att de har fasta rutiner för mottagandet och arbetar för en god kontakt med elevernas hem. I en rapport (Skolverket 2006 s. 34) framkommer det att de nyanlända eleverna har en tendens att stanna ganska länge i förberedelseklassen, vilket också ibland sker i den undersökta kommunen enligt lärarna och skolledarna. I en förberedelseklass finns det naturligtvis en god och lugn miljö för de nyanlända eleverna att tillägna sig de första andraspråkliga kunskaperna, men risken är stor som vi kan se av aktuell forskning att eleverna snarare hämmas i både sin andraspråks- och modersmålsutveckling av den avskilda inlärningsmiljön (Hyltenstam & Tuomela, 2003, s. 55ff, Skolverket, 2006, s.55). I undersökningen visar det sig att förberedelseklassens lokaler är placerade utanför men i anslutning till den stora centrala skolan. Det skapar en avskildhet som till viss del kan försvåra den språkliga och fysiska inkluderingen av andraspråkseleverna i hemklassen om de stannar för länge i denna avskilda lugna miljö. Därav kan vi se följande problematik: kan den lugna avskilda inlärningsmiljön som först är positiv för andraspråkseleverna, istället i längden bli negativ?

8.2. Modersmålsundervisningen

Modersmålsundervisningen i den undersökta kommunen är anordnad enligt grundskoleförordningens regler om minst fem elever i varje modersmål för att skapa en undervisningsgrupp (Grundskoleförordningen, kap 2, 9-14 §). I kommunens nya organisation av modersmålsundervisningen visar det sig att de endast kan tillgodose sex modersmål detta läsår, men att behovet är så mycket större. En av undervisningsgrupperna i modersmål har under läsåret decimerats till hälften, men de tre kvarvarande modersmåleleverna kommer att få modersmålsundervisning även den resterande tiden av terminen. Hur det blir nästa termin är ännu inte klart. Den problematik som framkommer för kommunen i hela undersökningen är att elevunderlaget för modersmålsundervisningen finns, men är mycket heterogent och fåtaligt och utspritt på kommunens samtliga skolor och årskurser. Till problematiken hör också kommunens geografiska förutsättningar. I kommunen ligger ytterområdets skolor spridda långt från centralorten vilket innebär att den logistiska samordningen försvårar modersmålsundervisningens förverkligande. Vidare är det också mycket svårt, vilket framkommer i undersökningen, att anställa utbildade modersmåls lärare för att elevantalet är så litet i varje språk och för att pendlingsavståndet till och från närmaste stora stad blir långa och dyra för de tillresande lärarna. I den undersökta kommunen har man löst det på följande sätt. Man försöker samarbeta med kringliggande kommuner som är i samma situation och det betyder att två av modersmåls lärarna har fått lite större tjänster detta läsår. I kommunen förläggs ändå den mesta delen av modersmålsundervisningen till tider efter ordinarie undervisningstid. Enligt modersmåls lärarna är det ett problem att modersmålsundervisningen till största delen är förlagd efter skoltid, därför att högstadieläverna ibland tenderar att "glömma av" lektionerna och därmed får de inte den viktiga språkliga stödkonstruktion som modersmålet kan ge dem. I aktuell forskning kring modersmålsundervisning framställs modersmålsundervisningen som avgörande för att eleven ska få en så godspråklig och kognitiv utveckling som möjligt. Thomas och Collier (2002, s. 324ff) redogör för hur viktigt det är för andraspråkseleverna att skolan värderar deras modersmål genom att visa att undervisningen i desamma är förlagd till ordinarie skolundervisning. I deras undersökning framkommer att tvåspråkig undervisning gav det bästa resultatet för samtliga elever. Den ansvarige skolledaren i kommunen påpekar hur viktigt det är med

modersmålsundervisning och redogör för hur han ständigt jobbar för att utveckla modersmålsundervisningen och för att skaffa fler och utbildade modersmåls lärare. Skolledaren och de undervisande modersmåls lärarnas framtidsvisioner för modersmålsundervisningen är att den ska utvecklas och att alla elever i kommunen som önskar ska kunna få modersmålsundervisning.

8.3. Svenska som andraspråksundervisningen

Svenska som andraspråksundervisningen i kommunen har inför detta läsår omorganiserats. I kommunen finns för närvarande ett 80-tal svenska som andraspråkselever. Dessa är spridda över kommunens 10 skolor, men majoriteten (61elever) finns på centralortens två skolor. Vi har i undersökningen kunnat se att undervisningen för svenska som andraspråkseleverna i centralortsskolorna är organiserad så att eleverna går på svenska som andraspråksundervisning hos en speciell svenska som andraspråkslärare. På skolorna i ytterområdet får svenska som andraspråkseleverna däremot all sin svensk- och svenska som andraspråksundervisning av sin klasslärare. Ingen av ytterområdets lärare har för närvarande svenska som andraspråksutbildning. Den svenska grundskolan har styrdokument som bildar en stark grund för att varje skola ska se till individens behov för att andraspråkseleverna ska uppnå en sådan nivå att de kan anses språkligt jämställda med sina svenska som modersmålstalande klasskamrater (3.4 & 3.5). I den genomförda undersökningen menar lärare och skolledare att man genom att individualisera uppfyller dessa krav. Den skolledare som ansvarar för svenska som andraspråksundervisningen i kommunen säger att klasslärarna följer Skolverkets kursplan i svenska som andraspråk för dessa elever 50 % av undervisningstiden för ämnet svenska. Vad innebär det i praktiken och hur är det möjligt att realisera skolledarnas och omorganiseringens anvisningar för andraspråkseleverna? Genom att lärarna på olika sätt och till viss del individualiserar svenska som andraspråkselevernas undervisning ges andraspråkseleverna tid i svenska som andraspråk. Det framkommer inte i undersökningen hur de undervisande lärarna tycker att det fungerar med den nya organisationen eller hur de verkligen genomför undervisningen i ytterområdesskolorna. En av de intervjuade ytterområdeslärarna beskriver att de på grund av det låga antalet andraspråkselever ändå kan individualisera svenska som andraspråksundervisningen. Hon menar också att de genom sina träffar med den ansvarige skolledaren får information om hur undervisningen för andraspråkseleverna ska utföras och att de har skolledaren att

rådfråga. Det kan dock verka komplicerat och näst intill omöjligt att genomföra undervisning i svenska och svenska som andraspråk och följa två olika kursplaner under samma lektion så att andraspråkseleverna verkligen får den undervisning som styrdokumentet föreskriver (Skolverket, 2008 a). I undersökningen framkommer det att några av informanterna anser att den nya organisationen dock är bättre än den gamla på grund av att eleverna i ytterområdet inte tas ut ur sina hemklasser. Tanken om inkludering av andraspråkseleverna är ack så viktig som vi kan se av bland annat Thomas och Colliers empiriska forskning (2002). Alla informanter säger att det gått för kort tid för att verkligen kunna avgöra vilket resultat den nyligen genomförda omorganisationen ger för eleverna. Det är oerhört viktigt att kontinuerliga utvärderingar görs av den genomförda omorganisationen för att säkerställa att undervisningen uppfyller de kriterier som styrdokumentet sätter upp för individens utveckling (Grundskoleförordning; Skolverket 2008 a, b, c).

Undersökningen visar ändå att majoriteten av andraspråkseleverna fortfarande förflyttas till en speciell lokal för att få svenska som andraspråksundervisning. De eleverna undervisas av en utbildad svenska som andraspråkslärare och en lärare som endast arbetar med svenska som andraspråk. Därmed uppfyller kommunen på ett bättre sätt andraspråkselevernas andraspråksutbildning, men däremot kan inkluderingstankarna gå förlorade och man riskerar att se på svenska som andraspråksundervisning som specialundervisning. Genom att majoriteten av eleverna förflyttas till andra lokaler för svenska som andraspråksundervisning försvåras och försenas också inkluderingen av svenska som andraspråkseleverna i deras respektive hemklasser. Aktuell forskning om svenska som andraspråksundervisning visar dock att det fortfarande oftast i de svenska kommunernas skolor ses på svenska som andraspråk som en specialundervisning och/eller som ett stödämne för ämnet svenska (Skolverket 2008, s. 14ff). Återigen är det i den undersökta kommunen det ringa, åldersmässigt och geografiskt spridda elevunderlaget som ställer till det när svenska som andraspråk ska planeras så att alla elever ska kunna få ta del av undervisningen på bästa sätt. Tyvärr är det endast ett fåtal av kommunens lärare som har någon svenska som andraspråksutbildning, men de som har det jobbar på skolorna i centralorten där även majoriteten av andraspråkseleverna går. Problematiken med att eleverna förs ut ur hemklasserna för att få svenska som andraspråksundervisning skulle till viss del kunna förändras om resurserna omfördelades och det i varje klass med svenska som andraspråkselever fanns en resurslärare några timmar varje dag, en

resurslärare som har svenska som andraspråksutbildning och optimalt även med kunskaper i något eller några av elevernas modersmål. Det kan ses som en utopi och en omöjlig framtidsvision, men det skulle kunna ge andraspråkseleverna en mer kontinuerlig, inkluderande och språkligt stödjande undervisning i flera ämnen. Vidare skulle det också kunna lösa kommunens bekymmer när det gäller att engagera modersmålslärare genom att dessa skulle kunna erbjudas utökade tjänster. En sådan organisation skulle också kunna påskynda och utveckla samarbetet mellan alla lärare kring svenska som andraspråkseleverna.

När andraspråkseleverna flyttas ut för att på heltid gå i sina vanliga klasser återstår det så mycket i deras andraspråksutveckling. Det tar enligt både svensk och utländsk forskning mellan 5 och 7 år att bygga upp ett åldersadekvat språk hos en grundskoleelev (Hyltenstam & Tuomela, 2003, Thomas & Collier, 2002). Här skulle som jag ser det de ovan beskrivna resurslärarna kunna skapa en daglig, men också långsiktig språkligt stödjande undervisning. Cummins skildrar också den stora skillnaden på djupspråkliga kunskaper som andraspråksinläraren har gentemot sina åldersmässigt jämnåriga kamrater och att vi som lärare ofta blir lurade av andraspråkselevernas välutvecklade talspråk. Detta tillkortakommande framkommer tydligt enligt Cummins när andraspråkseleverna sedan ska ta till sig faktatexter i skolan. Då framkommer deras språkliga brister (Cummins 1996, s. 51ff). Därför är det viktigt att som svenska som andraspråkslärarna i undersökningen hävdar kunna individualisera för varje elev. De beskriver hur de på grund av det låga antalet andraspråkselever hinner individualisera och följa elevens egen väg utöver klasslärarens ”vanliga” svenskundervisning. Det är viktigt att varje individ känner att de kan visa och känna att de förstår undervisningen; bland andra Thomas & Collier (2002) redogör för det i sin longitudinella språkforskning i USA.

8.4. Framtidsvisioner

Det framkommer tydligt i den nu föreliggande undersökningen att man i kommunen har en stark framtidsvision hos både skolledare och de lärare som arbetar med invandrarelever, för att utveckla svenska som andraspråksundervisningen och modersmålsundervisningen. Ett stort steg har redan tagits i och med att de sett behov av förändring i kommunens nya invandrarsituation. Det finns också visioner i kommunen om att jobba för fler och utbildade svenska som

andraspråkslärare och modersmålslärare vilket är positivt för invandrarelevernas språkliga och kognitiva utveckling. De hinder som finns för att engagera fler och utbildade lärare inom modersmål och svenska som andraspråk är att elevantalet är lågt och att kommunens geografiska förutsättningar inte är de bästa vad avser logistik för lärarna eller elever. Detta har kommunen till viss del löst med hjälp av att samarbeta med grannkommunerna och man ser ett stort behov av att bibehålla och utveckla detta samarbete.

8.5. Slutsatser

I en mindre undersökning som denna är det inte brukligt att generalisera utifrån undersökningens resultat då det inte finns tillräckligt med underlag för en allmän slutsats. Men jag vill ändå så här i slutet sammanfatta några slutsatser utifrån den föreliggande undersökningen och ramfaktorteorin som har legat till grund för undersökningen. Det pedagogiska ramsystemet lägger enligt teorin grunden för all undervisningen i de svenska grundskolorna. Så är också fallet i den undersökta kommunen. Den grundar sin undervisning av svenska som andraspråkseleverna i såväl Grundskoleförordningen som Lpo94 och kursplanerna. Teorins administrativa ramar i den undersökta kommunens verksamhet visar att kommunen arbetar aktivt med att omorganisera kommunens lokala bestämmelser för hur undervisningen i modersmål och svenska som andraspråk ska utformas utefter de nya förutsättningarna kring invandringen i kommunen. Trots det når den undersökta kommunen för tillfället inte ända fram. De resursrelaterade ramarna i teorin visar att kommunen arbetar aktivt för att utforma och omforma undervisningen med andraspråkselevernas bästa för ögonen, men att de geografiskt spridda eleverna försvårar såväl modersmål som svenska som andraspråksundervisningen. Det ringa elevantalet i varje språk och kommunens geografiska förutsättningar gör det svårt att förverkliga skolledarnas föresatser om modersmålsundervisning i alla språk.

Teorins organisationsrelaterade ramar visar i undersökningen på det nya invandringsmönster som kommunen ställts inför genom de senaste årens avtalade flyktingmottagande. Den nya flyktinginvandringen och den ökande mängden invandrare ställer hela skolledningen och lärarkollegiet inför helt nya pedagogiska utmaningar. Därför är det viktigt att omorganisationen kontinuerligt utvärderas för att hitta dess styrkor och brister. Det tar naturligtvis tid att fullt ut genomföra en

omorganisation av svenska som andraspråksundervisningen i en kommun. När antalet andraspråkselever på varje skola och i varje klass i kommunen är så litet kommer det antagligen att ta ännu längre tid innan ett verkligt samarbete mellan de inblandade lärarna kring eleverna är etablerat. Här krävs också kontinuerliga satsningar från såväl skolledning, svenska som andraspråkslärarna, modersmålslärarna som det övriga kollegiet för att få ett verkligt samarbete tillstånd. Ramar till kulturell bakgrund i teorin fogar samman elevernas kulturella bakgrund med deras framtid i det svenska samhället. Det krävs stora gemensamma satsningar för att få till stånd ett arbete för en mångkulturell skola och ett mångkulturellt samhälle i en glest befolkad kommun. I den undersökta kommunen och de undersökta skolorna finns strävan, men i skolorna är tiden många gånger allt för begränsad.

Den sammanfattande slutsatsen av undersökningen är att i den undersökta kommunen försöker man göra det omöjliga möjligt genom att individualisera undervisningen för andraspråkseleverna.

8.6. Metoddiskussion

Undersökningen har till största delen baserats på kvalitativa djupintervjuer av ett urval av skolledare och lärare, som har direkt kontakt med svenska som andraspråkselever i en kommun. Under arbetet med uppsatsen har en tanke fötts om att i en annan och större undersökning kunna djupintervjua ett antal lärare och genom enkäter till övriga kollegiet fånga samtliga lärares tankar inom en kommun om andraspråksundervisning skulle vara önskvärt. Genom att genomföra en större undersökning kunde man få ett såväl övergripande som djupgående analysmaterial inom andraspråksundervisningen. I den befintliga undersökningen föreligger det också en risk att informanterna och intervjuarens genuina intresse för ämnet påverkar vid såväl intervjuer som vid analys. Jag som forskare har försökt att beakta risken kring subjektivitet i min analys av materialet liksom min egen del i intervjuerna. Genom att intervjuerna i undersökningen spelades in på diktafon fanns också en stor möjlighet för mig att i efterhand analysera mitt eget deltagande vid intervjuerna. Vid en andra och tredje genomlysning av materialet framkom flera intressanta uppgifter som jag vid tidigare genomlysningar bortsett från. Det visade sig att jag vid första genomlysningen var alltför fixerad vid mina egna frågor och därför inte hörde informanternas egna tankar fullt ut. Därav insåg jag vikten av att säkerställa informanternas svar genom att spela in dessa.

8.7. Vidare forskning

Efter genomförd undersökning kan jag konstatera att det finns ett stort behov av fortsatt forskning kring hur kommuner med sina olika specifika villkor skapar förutsättningar för andraspråkselever och deras språkutveckling både nu och i framtiden. För vidare utförd forskning av område skulle det som jag ser det vara viktigt att återkoppla till den undersökta kommunen inom ett par år och se hur deras vidareutveckling av de undersökta områdena har utvecklats. Då skulle man också kunna genomföra en studie av den typ som beskrivs i avsnittet här ovan (7.3) där både andraspråksundervisningens bredd och djup i en kommun undersöks. Vidare skulle det också vara intressant att göra en jämförande studie med en storleksmässigt likartad kommun och den nu undersökta för att se vad som skiljer och jämföra hur deras respektive andraspråkselever klarat sig i sina vidare studier. Något av dessa uppslag till vidare forskning kanske kan ta form i en framtida magisteruppsats.

Litteraturförteckning

- Alleklev, Birgitta & Lisbeth Lindvall 2000. *Listiga räven läsinlärning genom litteratur*. Stockholm: En bok för alla AB.
- Arnberg, Leonore 2004. *Så blir barn tvåspråkiga*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Baker, Colin 1996. *Barnets väg till tvåspråkighet, råd till föräldrar och lärare i förskola och grundskola*. Uppsala: Förlaget Påfågeln.
- Cummins, Jim 1996. *Negotiating identities, Education for Empowerment in a Diverse Society*. Ontario: California association for Bilingual Education.
- Hyltenstam, Kenneth & Veli Tuomela 2008. Hemspråksundervisning. I Hyltenstam, Kenneth (red) *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur, s, 9-102.
- Imsen, Gunn 1999. *Lärarens värld, introduktion till allmän didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, Bo & Per Ove Svedner 2006. *Examensarbetet i lärarutbildningen: undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsföretaget i Uppsala AB.
- Ladberg, Gunilla 2000. *Skolans språk och barnets – att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund. Studentlitteratur.
- Lundgren, Ulf P 1999. Ramfaktorteori och praktisk utbildningsplanering. *Pedagogisk forskning i Sverige* 1999: 4/1:31-41.
- MSU 2003 = *Att läsa och skriva, en kunskapsöversikt baserad på forskning och dokumenterad erfarenhet*. Stockholm, Myndigheten för skolutveckling. www.skolutveckling.se (Hämtad 2009-02-09).
- Muntliginformation: Kommunens informationsavdelning, 2009-03-30.
- Olsson, Tobias 2009 . *FP-grupp vill förbjuda matte på arabiska*. Svenska Dagbladet. www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_2406473.svd (Hämtad 2009-2-04).
- Patel, Runa & Bo Davidsson 2003. *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket 2006. *Förslag till nationella mål och riktlinjer för nyanlända elever*. www.skolverket.se/sb/d/1708/a9510 (Hämtad 2009-03-30)
- Skolverket 2008 a. *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever*, Stockholm: Fritzes AB.

- Skolverket 2008 b. *Kursplan i svenska som andraspråk*. <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0405&infotyp=23&skolform=11&id=3891&extraId=2087> (Hämtad 2009-04-09)
- Skolverket 2008 c . *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94*. www.skolverket.se (Hämtad 2009-04-09)
- Skolverket, 2008 d. *Med annat modersmål – elever i grundskolan och skolans verksamhet*. Rapport 321:2008. www.skolverket.se (Hämtad 2009-02-05)
- Skolverket 2009. *Kursplan i modersmålsundervisning*. <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0405&infotyp=23&skolform=11&id=3875&extraId=2087> (Hämtad 2009-04-09)
- Thomas, Wayne P & Virginia P Collier 2002. *A National Study of School Effectiveness for Langue Minority Students' Long-Term Academic Achievement*. Berkeley, California: University of California. www.crede.ucsc.edu/research/llaa/1.1_final (Hämtad 2009-02-15)
- Grundskoleförordningen. *Svensk författningssamling (SFS 94:1194)* <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1194> (Hämtad 2009-04-09)
- Vetenskapsrådet 2002. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Intervjufrågor till lärare.

Bilaga 1

Vill du berätta om din yrkesbakgrund och din utbildning?

Har du svenska som andraspråksutbildning?

Har du modersmålsutbildning?

Hur länge har du arbetat på den här skolan?

Vilka elevgrupper arbetar du med?

Hur många elever med utländskbakgrund finns det på Er skola?

-Nationaliteter?

-Åldrar?

Hur många elever har Du i din svenska som andraspråksundervisning?

-Hur många lärare är Ni i Er verksamhet?

-Hur många timmar i veckan har du dina elever i undervisning?

Hur har du organiserat Din/Er undervisning?

-Läromedel & Metoder

-IUP & Utvärdering?

Vilka styrdokument finns för Er verksamhet?

-Har ni någon lokalkursplan för svenska som andraspråk?

-Finns det en lokal kursplan modersmålsundervisning?

-

Kan eleverna välja om de vill gå hos dig (sva & förberedelseklassen) eller följa sin ordinarietklass?

Kan eleverna välja om de vill ha modersmålsundervisning eller ej?

-Hur undersöks detta önskemål?

-Hur ser du på andraspråkselevernans behov av modersmålsundervisning?

-Förekommer ämnesundervisning på elevernas modersmål?

-Finns studiehjälp på modersmålet?

Organisation och framtid:

-Hur ser du på den verksamhet där du jobbar och framtiden?

-Ser du något/några behov av förändring av ert nuvarande arbetssätt?

Är det något som du själv vill tillägga?

Intervjufrågor till rektorer och skolledare. Bilaga 2

Vill du berätta om din yrkesbakgrund och din utbildning?

Har du svenska som andraspråksutbildning?

Har du modersmålsutbildning?

Hur länge har du arbetat på den här skolan?

Rektorerna:

Hur har ni organiserat svenska som andraspråksundervisningen på Er skola?

- Hur många nationaliteter har ni på Er skola?
- Hur många elever finns det i Er grundskoleundervisning?
- Hur många går i Förberedelseklass?
- Hur bestäms det att eleverna ska gå ut i förberedelseklassen?
- Hur många elever deltar i Sva-undervisningen?
- Hur bestäms det att eleverna ska gå på Sva undervisning?
- Går alla elever med utländskbakgrund i Sva?
- Hur sker valet mellan Sva eller Sv?
- Får eleverna betyg i Sva eller får de betyg i Sv?

Finns det modersmålsundervisning?

- På vilka språk?
- Hur många elever & respektive föräldrar vill ha modersmålsundervisning?
- Hur undersöks detta?
- Kan ni tillgodose alla önskemål om modersmål?
- Hur ser du på elevernas behov av modersmålsundervisning?
- Finns studiehjälp på modersmålet?

Vilka styrdokument finns för Er verksamhet?

- Finns det en lokal kursplan för svenska som andraspråk?
- Finns det en lokal kursplan modersmålsundervisning?

-

Organisation och framtid:

- Hur länge har ni arbetat med svenska som andraspråk och modersmålsundervisning i denna form?
- Varför har ni delat upp ansvaret som ni gjort?
- Ser du några/något behov av förändring i ert nuvarande arbetssätt?

Är det något som du själv vill tillägga?

Intervjufrågor till kommunens informationsansvarige Bilaga 3

Hur många invånare finns det totalt i kommunen vid årsskiftet 08/09?
Hur många av dem bor i centralorten?

Hur många invandrare finns det totalt i kommunen vid årsskiftet 08/09?
Hur många av dem bor i centralorten?

Hur stor är kommunen till ytan?
Hur långt är det från norr till söder?
Hur långt är det från öster till väster?

Hur många grundskolor finns det i kommunen?
Hur är de geografiskt fördelade i kommunen?
Hur många skolor är låg och mellanstadier?
Hur många är högstadier?
Hur många elever går det totalt i kommunens grundskolor?
Hur många går på respektive stadier och skola?
Hur många invandrarelever går det totalt i kommunens grundskolor?
Hur många invandrarelever går på respektive stadier och skola?

Hur sker transportererna mellan de olika skolorna?

Hur har invandringen till kommunen sett ut de senaste årtiondena?
Hur ser invandringen ut idag?

Hur har arbetsmarknaden sett ut i kommunen de senaste årtiondena?
Hur ser arbetsmarknaden i kommunen ut i dag?

Hur ser bebyggelsen ut i kommunen?

Är det något som du själv vill tillägga?